

تحلیل وضعیت اقتصادی ، اجتماعی و کالبدی محلات شهر شیروان در راستای توسعه پایدار شهری

دکتر براتعلی خاکپور

عضو هیات علمی دانشگاه فردوسی مشهد

دکتر مهدی وطن پرست

عضو هیات علمی دانشگاه آزاد شیروان

دکتر سلیمان صادقی

عضو هیات علمی دانشگاه فردوسی مشهد

چکیده

عدم توجه به توسعه پایدار ، شهرها را با چرخه نامطلوبی از عدم تعادل‌های اجتماعی - اقتصادی و زیست محیطی روبرو کرده ، و آنها را با چالش‌های بی سابقه ای همچون فقر ، نزول کیفیات زندگی ، شکاف‌های درآمدی، از هم گسیختگی‌های اجتماعی و بی عدالتی در توزیع خدمات مواجه نموده است. با توجه به اینکه برنامه ریزی ابزار مدیریت بوده و از سویی خود مستلزم بررسی و شناخت می باشد ، در نتیجه بررسی و شناخت نواحی شهری و تحلیل قابلیت‌ها و تنگناهای آنها در فرآیند برنامه ریزی شهری مورد توجه قرار گیرد. توزیع مناسب خدمات برای کاهش نابرابری‌های فضائی و ارتقاء کیفیت محیط زندگی و رسیدن به پایداری شهری مستلزم درک تحلیلی از وضع موجود می باشد.

تقویت توسعه متوازن اجتماعی و اقتصادی و افزایش کیفیت زندگی شهروندان و شناخت محرومیت‌ها برای توزیع خدمات یکی از اصول مهم توسعه پایدار است. هر یک از سطوح تقسیمات کالبدی شهر براساس نیازهای شهروندان بایستی از خدمات مختلفی برخوردار بوده و خدمات مختلف نیز بایستی با توجه به آستانه جمعیتی مورد نیاز در سطح مناطق توزیع شوند.

در این مقاله با استفاده از روش تحقیق توصیفی - تحلیلی وضعیت اقتصادی و اجتماعی محلات شهر شیروان با توجه به توزیع امکانات و خدمات مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. مطالعات انجام گرفته نشان می دهد که امکانات و خدمات شهری بطور مناسب در سطح محلات شهر شیروان توزیع نشده و مسائل و مشکلاتی در سطح محلات شهر شیروان وجود داشته که باعث شده است حدود ۲۸ درصد خانوارهای شهر شیروان از محل سکونت خود ناراضی باشند، به همین دلیل حدود ۳۳ درصد خانوارهای شهر شیروان تمایل به ادامه سکونت در محله خود ندارند. در نتیجه مجموعه عوامل فوق موضوع توسعه پایدار را در شهر شیروان زیر سوال برده است.

مقدمه

تمرکز توسعه در شهرها و توجه به مفاهیم کالبدی و هندسی صرف و غفلت از اهداف اجتماعی در طرحهای توسعه شهری، شهرها را با چرخه نامطلوبی از عدم تعادل‌های اجتماعی - اقتصادی و زیست محیطی روبرو کرده، و چالشهای بی سابقه‌ای را همچون فقر، اسکان غیر رسمی، تعارضات فرهنگی، نزول کیفیات زندگی، شکافهای درآمدی، از هم گسیختگیهای اجتماعی، تضعیف نهاد خانواده، بی عدالتی در توزیع خدمات شهری (رضویان، ۱۳۸۱: ۲۸-۳۲) فراروی آنها قرار داده، که نه تنها "پیدایش بی عدالتی شهری را سبب گشته (ربانی، ۱۳۸۱: ۵)، و سلامت اجتماعی شهر و ساکنان آن را به مخاطره کشانده بلکه بواسطه پیوند بنیادین عدالت اجتماعی و توسعه پایدار، این مفهوم را نیز متزلزل نموده است.

با عطف بدین مسئله که برنامه ریزی ابزار مدیریت بوده و از سویی خود مستلزم بررسی و شناخت می باشد، پس باید گفت که بررسی و شناخت نواحی شهری و تحلیل قابلیتها و تنگنای آنها در فرآیند برنامه ریزی شهری اهمیت بسزایی دارد و لذا امروزه آگاهی از امکانات، توانائیها، ضعفها و کاستیها نوعی ضرورت جهت ارائه طرحها و برنامه های آگاهانه مدیریتی محسوب می گردد. این آگاهی تا حدی مهم می باشد که (UMP، برنامه مدیریت شهری سازمان ملل) مشروعیت مدیریت شهری را در گرو آن می داند (صرافی، ۱۳۷۹: ۷۹). لذا عمل آگاهانه مدیریت شهری در توزیع فضایی منافع اجتماعی برای کاهش نابرابریهای فضایی (هاگت، ۱۳۷۵: ۴۹۸) و ارتقاء کیفیت محیط کالبدی و از طریق آن ارتقاء کیفیت زندگی (Linch، ۲۸: ۲۰۰۱)، و رسیدن به پایداری شهری مستلزم درک تحلیلی از وضع موجود می باشد، که در آن برای رفع نابرابریها به دنبال تخصیص منابع با مطلوب ترین ترکیب ممکن می باشند (هاروی، ۱۳۷۹: ۴۳).

نکته مهم اینست که وقتی از نابرابری امکانات و خدمات شهری سخن رانده می شود، نه فقط باید به عدالت محیطی بلکه باید به ارتباط و پیوستگی آن با مفاهیم توسعه اجتماعی و سیاسی نیز توجه شود (۱۴: ۲۰۰۶، united Nation)، حال اگر نیاز را مهمترین معیار برقراری عدالت اجتماعی و توزیع منابع در مناطق مختلف بدانیم، از آن جهت که آن مقوله ای به مقوله ای دیگر متفاوت است، تعریف عادلانه از آن نیز دشوار می باشد (هاروی، ۱۳۷۹: ۱۰۷ - ۱۰۳). میزان تقاضا و نیاز شهروندان و درجه شدت آن نیز حائز اهمیت است (بهروان، ۱۳۸۵: ۱).

بیان مسئله:

تقویت توسعه متوازن اجتماعی و اقتصادی و افزایش کیفیت زندگی شهروندان و شناخت محرومیتها برای توزیع خدمات (دلیر، ۱۳۸۰: ۱۲۸) یکی از اصول مهم توسعه پایدار است. اگر بپذیریم کیفیت محیط زیست حاصل کنش و واکنش عوامل متعددی همچون محیط جغرافیایی، خصوصیات اجتماعی و اقتصادی، درجه فناوری، نحوه استقرار کاربریها و ارتباطات فضایی است (صبری و مشارزاده مهرابی، ۱۳۸۵: ۲۶۶) تمرکز مراکز خدمات رسانی در یک مکان ضمن ایجاد مناطق دو قطبی و بالا و پایین در شهرها باعث هجوم جمعیت به آن مناطق شده و این خود فشار زیست محیطی، ترافیکی، آلودگی اعم از صوتی و هوا و... را به دنبال خواهد داشت و از سوی دیگر با جذب کاربریهای مکمل و موازی تشدید قطبی شدن فضایی را در شهرها به دنبال خواهد داشت، به گونه ای که اکنون در شهرها شاهد محیطهای متراکم و نامطلوب که با

توسعه پایدار ناسازگار است مواجه هستیم. پر واضح است که هر یک از سطوح تقسیمات کالبدی شهر براساس نیازهای شهروندان خدمات مختلفی را نیاز داشته و بر این اساس خدمات مختلف نیز بایستی با توجه به آستانه جمعیت مورد نیاز در سطح مناطق توزیع شوند، امری که باعث توسعه متعادل مناطق شده و منطبق بر عدالت اجتماعی است. لذا توزیع نامتعادل امکانات و خدمات تاثیر نامطلوبی بر توسعه پایدار شهر خواهد داشت.

در نتیجه می توان گفت توسعه شهری زمانی می تواند در جهت پایداری قرار گیرد که بتواند راهکارهایی مشخص را برای تامین مطلوب نیازهای خدماتی ساکنان ارائه نماید، که به علت نگرش بخشی، ضعف ساختاری مدیریت شهری و فقدان مشارکت مردمی، سازمان های خدمات رسان شهری، نتوانستند به صورت کارآ به توزیع فضایی عادلانه خدمات بپردازند (واراز مرادی مسیحی، ۱۳۸۴: ۱۵۱).

توسعه:

بروکفیلد در تعریف توسعه می گوید: توسعه را باید برحسب پیشرفت به سوی اهداف رفاهی نظیر کاهش فقر، بیکاری و نابرابری تعریف کنیم و بطور کلی توسعه جریانی است که علاوه بر اینکه بهبود میزان تولید و درآمد را در بر دارد شامل دگرگونیهای اساسی در ساخت نهادی، اجتماعی، اداری و نیز ایستارها و دیدگاههای عمومی مردم است.

دکتر ازکیا در مجموع نظرات خود بر کاهش نابرابری، ایجاد نظام اجتماعی مبتنی بر عدالت و افزایش مشارکت تاکید دارد. به هر تقدیر تلقی امروز از توسعه یک تلقی همه جانبه فراتر از بعد اقتصادی است که معطوف به بهبود تمامی ابعاد زندگی یک جامعه می باشد. هر چند تا اواخر دهه ۱۹۵۰ عمدتاً مفهوم اقتصادی بر فرآیند توسعه غلبه داشت و تامین نیازهای اساسی را نتیجه ضمنی رشد اقتصادی می دانستند، اما اکنون توجه به مفهوم توسعه و فراتر از آن توسعه پایدار به جای توسعه صرفاً اقتصادی، نگاه را به سوی مفهوم توزیع خدمات و امکانات چرخانده است (aftab.ir).

توسعه پایدار:

واژه توسعه پایدار از مدتها پیش در مدیریت پاره ای از منابع تجدید ناپذیر وجود داشت، اما بطور اخص این واژه به واسطه کاستیهای فروان متغیرهای کمی اقتصادی در تعیین درجه توسعه یافتگی از دهه ۱۹۹۰ وارد ادبیات این رشته گردید. رویکرد توسعه پایدار نیز با محفوظ نمودن جنبه های زیست محیطی و اجتماعی پا به عرصه دایره المعارف توسعه گذاشت، مرکز ثقل توسعه پایدار و توسعه انسانی توجه به انسان و عوامل و پدیده های پیرامون آن می باشد. (همان).

هدف اصلی توسعه پایدار بر مفاهیمی چون ارتقاء کیفیت زندگی یعنی دخالت دادن شاخصهای کیفی و اجتماعی و تامین رفاه و عدالت اجتماعی متمرکز است (بیگدلی، ۱۳۸۵: ۳۹)، و لذا توجه به مسائل اجتماعی و عدالت فضایی که بیشتر به شیوه ای سازمانی با نیازهای انسانی مواجه می شود از اهداف دراز مدت و دورنگر بوده و با نگرشی نهادی با مسائل روبرو می شود و سرانجام به نتیجه ای هدایت می شوند که شرایط کیفی زندگی ساکنان را متناسب با ارزشهای جامعه در حال و آینده، در نظر دارد (وارثی و سروری، ۱۳۸۵: ۱۸۲). در هر صورت عدالت اجتماعی به عنوان یکی از اصول چهارگانه توسعه پایدار در تمام جهان مورد توافق قرار گرفته، هر چند تعاریف عدالت اجتماعی خود متفاوت و در هر مکانی افت و خیز دارد اما

آنچه که در تمام تعاریف پذیرفته شده، اینست که عدالت اجتماعی به دنبال کاهش نابرابریها بوده و با از بین بردن شکافهای عمیق بین امتیازات مثبت و منفی می تواند نتایج زیان آوری را که محرومیت و فقر بر محیط زیست و توسعه پایدار وارد می آورد از بین ببرد (بارتون و کیتی، ۱۳۸۰: ۱۸) یعنی مجموعه فعالیتهای و برنامه هایی که فراوران و فراهم آوران یک جامعه برای بهزیستی افراد جامعه انجام می دهند (بیگدلی، ۱۳۸۵: ۳۹ و ۴۰). لذا آنچه در این نوشتار مبنای کار قرار گرفته است این تعریف توسعه پایدار می باشد: توسعه پایدار گونه ای از توسعه شهری است که تنها به تعادلتهای زیست محیطی محدود نبوده بلکه لازمه آن پایداری اجتماعی - اقتصادی و خدمات رسانی و عدالت اجتماعیست (دلیروملکی: ۱۳۸۱، ۶۸).

سابقه تحقیق:

علی محمد ظهراپی و رضا مختاری ملک آبادی در مقاله ای تحت عنوان تحلیل شاخصهای توسعه یافتگی مناطق ۱۱ گانه شهر اصفهان، وضعیت توسعه یافتگی مناطق ۱۱ گانه شهر اصفهان و درجه بندی آنها از نظر شهری با استفاده از ۱۰ شاخص توسعه در قالب شاخصهای اقتصادی، زیر بنایی، فرهنگی، اجتماعی و آموزشی، بهداشتی و درمانی، با استفاده از روش اسپیرمن رانک رامحاسبه کرده و در نتیجه الویت های مناطق را برای خدمات رسانی مشخص نموده است.

دکتر حسین بهروان در طرحی تحت عنوان آمایش فرهنگی و عدالت شهری در مناطق ۱۲ گانه شهرداری مشهد به چگونگی توزیع عادلانه پارامترهای فرهنگی در سطح مناطق شهر مشهد بر اساس ملاکهای توزیع عادلانه از جمله استحقاق، نفع عمومی و نیاز پرداخته است. او از روش ترکیبی اسنادی و تحلیل ثانویه داده های پیمایشی استفاده نموده و به این نتیجه رسیده که توزیع امکانات فرهنگی در مناطق نسبت به حد متوسط شهر نابرابر بوده و ناهمگونی زیادی از لحاظ سهم آنها در وضع موجود وجود دارد.

ناصر شاه نوشی و همکاران در طرحی به نام تعیین سطح توسعه یافتگی نواحی شهر مشهد به رتبه بندی نواحی مختلف شهر مشهد بر اساس ۴۰ شاخص در گروههای مختلف اجتماعی - آموزشی، رفاه خانوار، رفاه اجتماعی، زیر ساختی، با روش تاکسونومی عددی و مولفه اصلی پرداخته و نتیجه گرفته اند که هیچ یک از نواحی از سطح توسعه یافتگی مطلوبی برخوردار نیستند و در بین خود نواحی در شرایط موجود بعضی از نواحی فاصله زیادی با بقیه نواحی دارند که ایجاد دوگانگی منطقه ای بین نواحی را سبب شده است.

روش تحقیق:

روش تحقیق این پژوهش توصیفی - تحلیلی بوده و اطلاعات لازم از طریق تکمیل پرسشنامه با استفاده از نمونه گیری تصادفی جمع آوری گردیده است.

وضعیت بر خورداري محلات شهر از امکانات مختلف:

۱- آب لوله کشی

بر اساس مطالعات میدانی حدود ۹۹ درصد درصد خانوارهای شهر شیروان از آب لوله کشی برخوردار بوده اند. محله حسینییه با ۹۳ درصد خانوارهای برخوردار از آب لوله کشی کمترین نسبت را به خود اختصاص داده است. به طور کلی در حدود ۳۰ درصد محلات شامل حسینییه، آماده سازی ۱، زیبا شهر،

شفا، ورزش، هاشمی، شهرک طالقانی و دانش از ۹۳ تا ۹۹ درصد خانوارها از آب لوله کشی برخوردار بوده و در ۷۰ درصد محلات دیگر ۱۰۰ درصد خانوارها از آب لوله کشی برخوردار بوده اند.

۲- برق

از نظر برخورداری از برق در کل شهر ۹۸/۷ درصد خانوارها از برق برخوردار بوده اند. به طور کلی در ۳۰ درصد محلات شهر شامل آماده سازی ۱، آماده سازی ۳، زیباشهر، شفا، حسینیه، کشوری، هاشمی، دانش ۹۳ تا ۹۹ درصد خانوارها از برق برخوردار بوده و در ۷۰ درصد محلات دیگر ۱۰۰ درصد خانوارها از برق برخوردار بوده اند.

۳- گاز لوله کشی

نسبت برخورداری از گاز لوله کشی در بین کل خانوارهای شهر ۹۸/۳ درصد می باشد. به طور کلی در ۴۲ درصد محلات شهر شامل آماده سازی ۱، زیبا شهر، شهرک طالقانی، جواد الائمه، شفا، حسینیه، کشوری، هاشمی، دانش، گلستان و ژاندارمیری نیز ۹۳ تا ۹۹ درصد خانوارها از گاز لوله کشی برخوردار بوده و در ۵۸ درصد محلات دیگر ۱۰۰ درصد خانوارها از گاز لوله کشی برخوردار بوده اند.

۴- حمام

به طور کلی در سطح شهر شیروان حدود ۹۳ درصد خانوارها از حمام در داخل واحد مسکونی خود برخوردار بوده اند؛ در حدود ۲۷ درصد محلات شهر ۱۰۰ درصد خانوارها از حمام برخوردار بوده و در ۷۳ درصد محلات دیگر از ۸۵ تا ۹۷/۵ درصد خانوارها از حمام برخوردار بوده اند. محلات هاشمی، کشوری و سه یک آب از این نظر کمترین نسبت را به خود اختصاص داده اند.

۵- تلفن

از نظر برخورداری از تلفن به طور متوسط حدود ۸۱ درصد خانوارهای شهر شیروان از تلفن ثابت برخوردار بوده اند. محله گلستان با ۲۸ درصد و محله سازمان تبلیغات با ۴۰ درصد برخورداری خانوارها از تلفن ثابت کمترین نسبت را به خود اختصاص داده اند، و محله جامی با ۹۶ درصد خانوارهای برخورداری از تلفن ثابت بیشترین نسبت را به خود اختصاص داده است. در ۳۴/۵ درصد محلات شهر بالای ۹۰ درصد خانوارها از تلفن برخوردار بوده و در حدود ۳۱ درصد محلات بین ۸۰ تا ۹۰ درصد خانوارها از تلفن برخوردار بوده اند.

جدول شماره ۱- نسبت خانوارهای برخوردار از امکانات مختلف به درصد

ردیف	نام محله	آب لوله کشی	برق	گاز لوله کشی	حمام	تلفن	کولر	پارکینگ	حرارت مرکزی
1	آماده سازی ۱	96.7	96.7	96.7	93.3	93.3	23.3	40	3.3
2	آماده سازی ۲	100	100	100	100	89	28	42	3
3	آماده سازی ۳	100	95	100	100	90	25	20	5
4	آماده سازی ۴	100	100	100	100	94	56	44	12.05
5	زیباشهر	97	97	97	89	85	25	25	6
6	جاده خاتلق	100	100	100	100	93	36	36	0
7	شهرک طالقانی	99	100	99	96	81	23	38	3
8	چنگل آباد	100	100	100	100	95	15	25	5
9	جواد الانمه	100	100	97.5	92.5	82.5	30	40	2.5
10	شهرکازادگان	100	100	100	100	95	55	45	10
11	سازمان تبلیغات	100	100	100	90	40	20	10	10
12	سه یک آب	100	100	100	85	55	15	40	0
13	حصار	100	100	100	93.7	81.2	6.5	18.7	6.2
14	خاتلق	100	100	100	97.5	95	45	42.5	5
15	شفا	98	94	98	92	92	54	38	14
16	ورزش	98	100	100	94	78	34	34	10
17	کارخانه الیاف	100	100	100	93	78	43	50	0
18	حسینیه	93	93	93	93	73	27	27	13
19	کشوری	100	97	97	84	73	16	16	0
20	هاشمی	98	98	95	80	71	10	10	2
21	دانش	99	99	99	96	87	28	23	5
22	سجاد	100	100	100	97	93	39	31	4
23	جامی	100	100	100	100	96	56	24	8
24	گلستان	100	100	98	92	92	40	74	2
25	ژاندارمری	100	100	90	90	75	15	15	5
26	ارگ	100	100	10	95	90	15	20	0
	جمع	99	98.7	98.3	93.2	80.9	30.1	32.3	6.2

منبع: خاکپور، و دیگران، ۱۳۸۴، مطالعات میدانی

۶- کولر

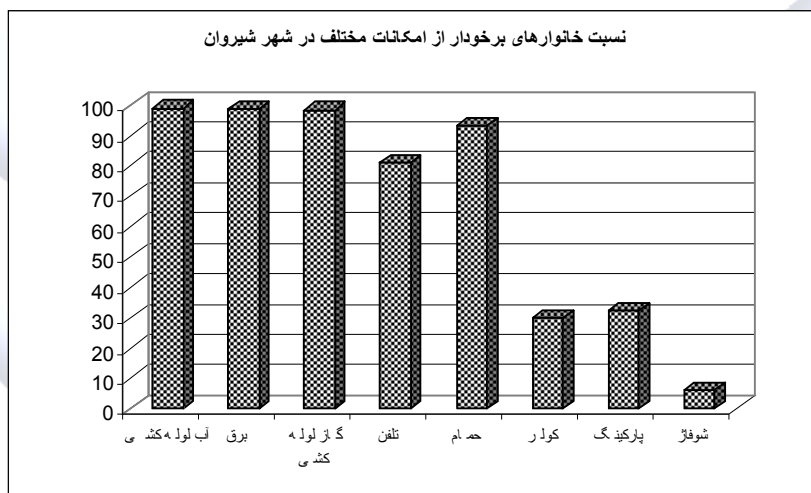
از نظر برخورداری از کولر حدود ۳۰ درصد خانوارهای شهر از کولر برخوردار بوده و ۷۰ درصد در واحد مسکونی خود فاقد کولر به عنوان یک سیستم خنک کننده بوده اند. محله هاشمی با ۱۰ درصد کمترین نسبت خانوارهای برخوردار از کولر و محله جامی، آماده سازی ۴ و شفا به ترتیب با ۵۶، ۵۶ و ۵۴ درصد بیشترین نسبت خانوارهای برخوردار از کولر را به خود اختصاص داده اند.

۷- پارکینگ

از نظر برخورداری از پارکینگ حدود ۳۲ درصد خانوارهای شهر در واحد مسکونی خود پارکینگ داشته اند. از نظر واحدهای مسکونی دارای پارکینگ محله شهرک آزادگان و هاشمی با ۱۰ درصد کمترین نسبت و محله گلستان با ۷۴ درصد بیشترین نسبت را به خود اختصاص داده اند.

۸- سیستم حرارت مرکزی

یکی از امکانات واحدهای مسکونی سیستم حرارت مرکزی است. به طور کلی حدود ۶ درصد خانوارهای شهر در واحد مسکونی خود سیستم حرارت مرکزی داشته اند. محلات جاده، خانلق، سه یک آب، کارخانه الیاف، کشوری و ارگ فاقد سیستم حرارت مرکزی در واحدهای مسکونی بوده و در بقیه محلات از ۲ الی ۱۴ درصد واحدهای مسکونی از سیستم حرارت مرکزی برخوردار بوده اند، که کمترین نسبت مربوط به محله هاشمی و بیشترین نسبت مربوط به محله شفا بوده است.

امکانات خانوارها:

به منظور بررسی وضعیت برخورداری خانوارها از امکانات مختلف تعداد ده قلم از امکانات و کالاهای مورد نیاز خانوارها مورد پرسش قرار گرفته و نتایج آن در جدول شماره ۱۳ درج شده است. همچنانکه ملاحظه می شود حدود ۹۵ درصد خانوارهای شهر شیروان از تلویزیون برخوردار بوده اند. در حدود ۳۸/۵ درصد محلات شهر شیروان کل خانوارها دارای تلویزیون می باشند. کمترین نسبت برخورداری از تلویزیون با ۷۰ درصد به محله ورزش اختصاص دارد. از مجموع خانوارهای شهر ۴۶ درصد دارای رادیو وضبط cd دار بوده اند. از نظر این قلم کالا محله آماده سازی ۴ با ۹۵ درصد بیشترین سطح برخورداری خانوارها را داشته و محله کشوری با ۱۰ درصد کمترین سطح برخورداری خانوارها را به خود اختصاص داده است.

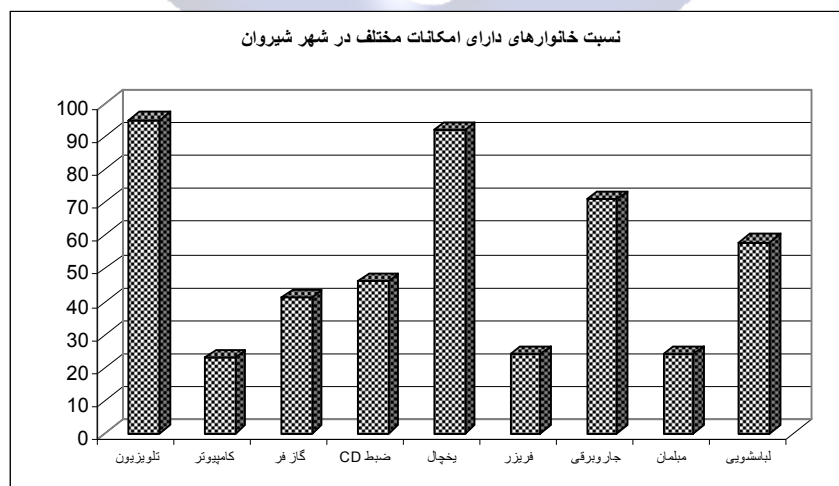
بر اساس نتایج مطالعات میدانی حدود ۲۳ درصد خانوارها دارای رایانه می باشند. رایانه از جمله کالاهایی است که به دلیل کاربردهای فراوانی که دارد روز به روز بر خانوارهای متقاضی آن افزوده می شود. محله شفا با ۴۲ درصد بیشترین سطح برخورداری از رایانه را به خود اختصاص داده و محله هاشمی نیز با ۸ درصد کمترین سطح برخورداری از رایانه را به خود اختصاص داده است. به منظور بررسی محلات شهر شیروان از نظر برخورداری از رایانه وضعیت آنها را براساس طبقه بندی ذیل مورد بررسی قرار می دهیم:

- زیر ۲۰ درصد ، محلات با سطح برخورداری پایین
- ۲۰-۳۰ ، محلات با سطح برخورداری متوسط
- بالای ۳۰ ، محلات با سطح برخورداری بالا

با توجه به تقسیم بندی فوق در ۳۱ درصد محلات شهر زیر ۲۰ درصد خانوارها از رایانه برخوردارند ، در ۴۲ درصد محلات شهر ۳۰-۲۰ درصد خانوارها از رایانه برخوردار بوده و در ۲۷ درصد محلات شهر نیز بیشتر از ۳۰ درصد خانوارها از رایانه برخوردار بوده اند.

از جمله امکانات دیگر خانوارها تجهیزات آشپزخانه می باشد. حدود ۴۱ درصد خانوارهای شهری از گاز فردار برخوردارند . برخی از محلات جدیدالتاسیس شهر نظیر محلات آماده سازی ۳و۴ بیشترین نسبت را از این نظر به خود اختصاص داده و ۱۰۰ درصد خانوارها از این کالا برخوردار بوده اند. محله کشوری و زیبا شهر به ترتیب با ۱۰ و ۱۲ درصد کمترین نسبت ها را به خود اختصاص داده اند.

از مجموع خانوارهای شهر حدود ۹۲ درصد از یخچال برخوردار بوده اند . کمترین سطح برخورداری از یخچال متعلق به محله ژاندارمری بوده که حدود ۸۰ درصد خانوارهای این محله از این کالا برخوردار بوده اند. حدود ۲۴ درصد خانوارهای شهر از فریزر برخوردارند که محله شهرک آزادگان با ۴۰ درصد بیشترین نسبت و محله کشوری با ۷ درصد کمترین نسبت را از این نظر به خود اختصاص داده اند . حدود ۷۱ درصد خانوارهای شهری از جارو برقی برخوردارند که محله کارخانه الیاف با ۹۳ درصد بیشترین نسبت و محله سازمان تبلیغات با ۳۰ درصد کمترین نسبت را به خود اختصاص داده اند . حدود ۲۴ درصد خانوارهای شهر از مبلمان برخوردارند که محله شهرک آزادگان با ۳۵ درصد بیشترین نسبت را به خود اختصاص داده است . ساکنین محلات کشوری و ارگ فاقد مبلمان داخل منزل بوده و به عنوان محلات محروم شهر به شمار می روند . از نظر برخورداری از لباسشویی حدود ۵۸ درصد خانوارهای شهری از لباسشویی برخوردارند که محلات سازمان تبلیغات ، ارگ و هاشمی کمترین نسبت را به خود اختصاص داده و به عنوان محلات محروم به شمار می روند .

همچنانکه ملاحظه می شود محلاتی که تقریباً "از سطح اقتصادی و اجتماعی بالاتری برخوردار می باشند از امکانات رفاهی بیشتری برخوردار بوده و برعکس محلات محروم از امکانات کمتری برخوردار می باشند.

جدول شماره ۲- توزیع نسبی خانوارها براساس برخورداری از امکانات مختلف

ردیف	نام محله	تلویزیون	کامپیوتر	گاز فرودار	سی دی	یخچال	فریزر	جاروبرقی	میلان	لباسشویی
1	آماده سازی ۱	۹۳	۲۳	۵۰	۸۳	۹۰	۲۷	۸۳	۲۰	۷۰
2	آماده سازی ۲	۹۴	۲۲	۴۱	۵۲	۹۴	۳۳	۸۱	۱۷	۶۷
3	آماده سازی ۳	۱۰۰	۲۰	۱۰۰	۸۵	۱۰۰	۲۵	۷۰	۵	۴۰
4	آماده سازی ۴	۱۰۰	۳۱	۱۰۰	۹۴	۸۵	۳۱	۸۸	۳۱	۶۲
5	زیباشهر	۹۷	۲۳	۱۲	۳۲	۸۶	۱۴	۷۵	۱۵	۵۴
6	جاده خائلق	۱۰۰	۱۵	۲۹	۸۵	۱۰۰	۱۵	۷۱	۷	۷۱
7	شهرک طالقانی	۹۹	۱۴	۳۲	۳۵	۹۱	۱۹	۷۰	۱۳	۶۷
8	چنگل آباد	۱۰۰	۳۰	۵۵	۵۵	۹۰	۳۰	۸۰	۱۰	۷۵
9	جواد الانمه	۹۷	۱۵	۳۷	۴۰	۹۲	۲۲	۷۵	۱۲	۶۲
10	شهرکازادگان	۹۵	۳۵	۸۵	۶۵	۹۰	۴۰	۷۰	۳۵	۷۰
11	سازمان تبلیغات	۱۰۰	۳۰	۴۰	۵۰	۹۰	۱۰	۳۰	۱۰	۳۰
12	سه یک آب	۱۰۰	۲۵	۳۰	۴۰	۱۰۰	۱۵	۶۰	۱۰	۷۵
13	حصار	۱۰۰	۱۲	۳۱	۵۰	۱۰۰	۱۹	۵۰	۱۲	۴۴
14	خائلق	۹۰	۳۵	۵۰	۶۲	۹۰	۲۷	۶۰	۳۰	۷۵
15	شفا	۹۸	۴۲	۵۸	۵۴	۹۲	۳۲	۸۶	۲۴	۷۲
16	ورزش	۷۰	۳۴	۴۶	۴۲	۹۶	۳۲	۷۶	۱۸	۶۶
17	کارخانه الیاف	۱۰۰	۳۶	۵۰	۴۳	۸۵	۳۶	۹۳	۲۹	۶۴
18	حسینیه	۱۰۰	۲۰	۳۳	۴۷	۹۴	۲۷	۷۳	۲۷	۶۷
19	کشوری	۹۷	۱۰	۱۰	۱۰	۹۷	۷	۴۷	۰	۱۷
20	هاشمی	۹۵	۸	۱۵	۲۸	۹۲	۱۱	۵۱	۴	۳۶
21	دانش	۹۷	۲۰	۳۲	۳۵	۹۷	۳۰	۷۶	۱۷	۵۲
22	سجاد	۹۸	۲۸	۴۰	۵۰	۹۷	۳۶	۸۳	۱۷	۶۷
23	جامی	۱۰۰	۱۶	۸۴	۸۴	۷۲	۲۴	۶۴	۲۸	۵۶
24	گلستان	۹۶	۲۶	۵۰	۲۶	۹۴	۱۶	۸۲	۲۸	۵۲
25	ژاندارمیری	۹۰	۲۰	۳۰	۲۰	۸۰	۱۰	۵۰	۵	۴۵
26	ارگ	۹۰	۱۰	۱۵	۵۵	۸۵	۱۰	۵۰	۰	۳۵
	جمع	۹۵	۲۳	۴۱	۴۶	۹۲	۲۴	۷۱	۲۴	۵۸

منبع: خاکپور، و دیگران، ۱۳۸۴، مطالعات میدانی

کمبود امکانات و خدمات در سطح محلات

اگر توزیع امکانات و خدمات در سطح محلات شهر به درستی انجام گیرد موجبات رضایت شهروندان را فراهم می کند و هر چقدر توزیع امکانات متعادل نباشد میزان نارضایتی و احساس کمبود امکانات نیز بیشتر خواهد شد.

اگر نیاز را مهمترین معیار برقراری عدالت اجتماعی و توزیع منابع و امکانات در سطح مناطق مختلف بدانیم، آن وقت باید تعریفی مبتنی بر عدالت اجتماعی از آن ارائه دهیم و سیستمی برای اندازه گیری آن تدوین کنیم. نیازها را می توان به طرق گوناگون از جمله با مراجعه به تقاضای بازار، بررسی تقاضای بالقوه که به خصوصیات جمعیتی بستگی دارد، مشورت با کارشناسان و بررسی تقاضای پنهان مشخص کرد. تقاضای پنهان را می توان با بررسی میزان نسبی محرومیت افراد در مناطق مختلف تشخیص داد. این محرومیت نسبی زمانی وجود دارد که افراد از خدمات محروم باشند، سایر افراد را مشاهده کنند که از آن خدمات برخوردارند و چیزهایی را بخواهند که داشتن آن را مقدور و میسر می دانند. اصول عدالت اجتماعی ایجاب می کند که سازمان فضایی و الگوی سرمایه گذاریهای منطقه ای و ناحیه ای و محله ای به نحوی

باشد که نیازهای جمعیت را پاسخ گوید. این امر مستلزم یافتن روشی برای تعیین و سنجش نیاز است. تفاوت میان نیازها و تخصیص واقعی منابع، راهی برای ارزشیابی میزان بی عدالتی در وضع موجود است (هاروی، ۱۳۷۶: ۱۰۳ تا ۱۰۹).

در این تحقیق میزان احساس کمبود امکانات و خدمات مختلف در سطح محلات راهی برای تعیین نیازهای ساکنین محلات مختلف به شمار می رود. بدین منظور ابتدا میزان احساس کمبود به امکانات و خدمات مختلف را در سطح کل شهر مورد ارزیابی قرار داده، سپس به تفکیک هر یک از امکانات و خدمات حداکثر و حداقل احساس کمبود را از نظر خانوارهای شهری مشخص نموده و بالاخره با در نظر گرفتن دامنه تغییرات حداکثر و حداقل میزان احساس کمبود (محرومیت) در سطح شهر وضعیت هر یک از محلات را به تفکیک در سه طبقه برخوردار، متوسط و محروم مشخص می کنیم. لازم به توضیح است که از پرسش شوندگان خواسته شد که از ۸ مورد امکانات موجود در پرسشنامه ۵ مورد را که بیشترین کمبود را در محله دارد مشخص نمایند.

۱- امکانات آموزشی

بر اساس مطالعات میدانی در سطح کل شهر حدود ۵۹ درصد خانوارها امکانات آموزشی محله خود را ناکافی دانسته و احساس کمبود می کرده اند. بیشترین کمبود امکانات آموزشی مربوط به محله آماده سازی ۳ بوده است که حدود ۹۵ درصد خانوارها امکانات آموزشی محله خود را ناکافی دانسته و کمترین کمبود مربوط به محله جاده خانلق بود که حدود ۲۹ درصد خانوارها از این نظر احساس کمبود می کرده اند. با توجه به دامنه تغییرات داده های فوق وضعیت محلات شیروان را به شرح ذیل در سه طبقه برخوردار، متوسط و محروم مورد بررسی قرار می دهیم.

۵۱ - ۲۹ درصد ، محلات برخوردار

۷۳ - ۵۲ = ، محلات متوسط

۹۵ - ۷۴ = ، محلات محروم

با توجه به طبقه بندی فوق حدود ۲۳ درصد محلات شهر شامل جاده خانلق، ارگ، شهرک طالقانی، خانلق، جامی و ژاندارمیری از نظر امکانات آموزشی برخوردار بوده اند. علیرغم اینکه برخی از محلات فوق الذکر که از جمله محلات محروم شهر به شمار می روند ولی توزیع مراکز آموزشی در سطح شهر به گونه ای است که عمدتاً در این محلات مکان یابی شده اند و لذا این محلات از نظر امکانات آموزشی به عنوان محلات برخوردار به شمار می روند. حدود ۵۴ درصد محلات شهر شامل محلات گلستان، ورزش، شفا، آماده سازی ۴، سجاد، آماده سازی ۱، حسینیه، سازمان تبلیغات، آماده سازی ۲، هاشمی، دانش، شهرک آزادگان، کشوری و زیباشهر از نظر امکانات آموزشی در حد متوسط بوده و ۲۳ درصد محلات شهر نیز شامل محلات سه یک آب، جوادالائمه، چنگل آباد، کارخانه الیاف، حصار و آماده سازی ۳ از نظر امکانات آموزشی به عنوان محلات محروم به شمار می روند. این محلات عمدتاً در حاشیه شمالی شهر قرار گرفته و دسترسی به مراکز آموزشی برای آنان مشکل می باشد. لذا لازم است که در مکان یابی مراکز آموزشی جدید نیازهای این قبیل محلات نیز مورد توجه قرار می گیرد.

جدول شماره ۳- نظر شهروندان در خصوص کمبودهای محلات شهر شیروان

ردیف	نام محله	امکانات آموزشی	امکانات ورزشی	فضای سبز	امکانات بهداشتی	تلفن عمومی	مغازه تجاری	خطوط مخابراتی	پارک محله ای
1	آماده سازی ۱	57	77	93	73	43	33	10	80
2	آماده سازی ۲	61	72	86	83	39	39	25	75
3	آماده سازی ۳	95	95	80	75	45	25	8	65
4	آماده سازی ۴	56	69	56	50	38	31	6	75
5	زیباشهر	71	86	66	83	54	29	23	66
6	جاده خائلق	29	85	85	50	36	43	7	85
7	شهرک طالبانی	45	79	62	81	45	42	6	47
8	چنگل آباد	80	85	65	75	65	25	10	70
9	جواد الائمه	77	95	72	80	22	25	15	62
10	شهرکازادگان	65	70	55	60	25	55	10	35
11	سازمان تبلیغات	60	50	50	40	20	40	10	20
12	سه یک آب	75	65	40	90	80	60	7	35
13	حصار	88	94	75	94	56	62	7	82
14	خائلق	47	72	82	65	27	17	12	77
15	شفا	54	82	76	52	38	24	6	64
16	ورزش	52	84	82	60	26	38	14	74
17	کارخانه لیاف	85	93	57	64	22	43	22	43
18	حسینییه	60	67	93	53	53	27	27	53
19	کشوری	70	60	40	77	27	40	10	47
20	هاشمی	62	63	82	66	40	20	16	68
21	دانش	62	73	82	68	55	25	28	72
22	سجاد	56	79	75	56	33	30	14	52
23	جامی	48	92	76	88	36	24	4	64
24	گلستان	52	78	86	58	36	18	10	74
25	ژاندارمری	50	75	70	55	25	30	15	45
26	ارگ	35	40	45	40	20	10	10	30
	جمع	59	76	73	67	40	30	13	62

منبع: خاکپور، و دیگران، ۱۳۸۴، مطالعات میدانی

۲- امکانات ورزشی

بطور کلی حدود ۷۶ درصد خانوارهای شهر شیروان از نظر امکانات ورزشی کمبود داشته‌اند. بررسی میزان کمبود امکانات ورزشی به تفکیک محلات نشان می‌دهد که در محلات آماده سازی ۳ و جوادالائمه حدود ۹۵ درصد خانوارها کمبود امکانات ورزشی را در سطح محله خود به عنوان یکی از کمبودهای محله دانسته‌اند. در صورتی که در محله ارگ فقط ۴۰ درصد خانوارها از این نظر احساس کمبود داشته‌اند. با توجه به دامنه تغییرات داده‌های فوق وضعیت محلات شهر شیروان را از نظر کمبود امکانات ورزشی به شرح ذیل در سه طبقه مورد بررسی قرار می‌دهیم.

۶۰ - ۴۰ درصد محلات برخوردار

۸۰ - ۶۱ = محلات متوسط

۱۰۰ - ۸۱ = محلات محروم

با توجه به طبقه بندی فوق حدود ۱۱/۵ درصد محلات شهر شیروان شامل محلات ارگ، سازمان تبلیغات و کشوری به عنوان محلات برخوردار به شمار می‌روند. علیرغم این که این محلات از جمله محلات فقیر و پائین شهر محسوب می‌شوند ولی استقرار مراکز ورزشی در جنوب شهر و در محدوده این محلات

باعث شده است که از نظر امکانات ورزشی کمبود نداشته باشند. حدود ۵۰ درصد محلات شهر شامل محلات هاشمی، سه یک آب، حسینییه، آماده سازی ۴، شهرک آزادگان، آماده سازی ۲، خانلق، دانش، ژاندارمری، آماده سازی ۱، گلستان، سجاد و شهرک طالقانی از نظر امکانات آموزشی در حد متوسط بوده و ۳۸/۵ درصد محلات شهر نیز شامل محلات شفا، ورزش، چنگل آباد، جاده خانلق، زیباشهر، جامی، کارخانه الیاف، حصار، جوادالائمه و آماده سازی ۳، از نظر امکانات ورزشی محروم می باشند. همچنانکه ملاحظه می شود محلات محروم عمدتاً در شمال شهر قرار گرفته اند و از میادین و سالنهای ورزشی فاصله داشته و در نتیجه با کمبود امکانات ورزشی مواجه بوده اند. لذا لازم است که مراکز ورزشی جدیدی در شمال شهر شیروان مکان یابی و احداث شود تا کمبود محلات فوق الذکر برطرف شود.

۳- فضای سبز

بطور کلی حدود ۷۳ درصد خانوارهای شهر وسعت فضای سبز موجود در محله خود را کافی ندانسته و معتقد به کمبود فضای سبز در محله خود بوده اند. بررسی میزان کمبود فضای سبز به تفکیک محلات نشان می دهد که در محله آماده سازی ۱ و حسینییه حدود ۹۳ درصد خانوارها از نظر میزان فضای سبز احساس کمبود کرده و از این نظر بیشترین نسبت را داشته اند. کمترین نسبت از نظر رضایت از وضعیت فضای سبز مربوط به محله کشوری و سه یک آب بوده که در این محلات ۴۰ درصد خانوارها معتقد به کمبود فضای سبز در محله خود بوده اند. علت این امر نیز این است که محله کشوری به پارک جنگل حاشیه کمربندی قدیمی شیروان نزدیک بوده و لذا برخوردار می باشند و محله سه یک آب نیز به فضای سبز باغات و اراضی کشاورزی نزدیک می باشد. با توجه به داده های فوق وضعیت محلات شهر شیروان را از نظر میزان برخورداری و رضایت از فضای سبز به شرح ذیل در سه طبقه مورد بررسی قرار می دهیم.

۵۷ - ۴۰ درصد محلات برخوردار

۷۵ - ۵۸ = محلات متوسط

۹۳ - ۷۶ = محلات محروم

با توجه به طبقه بندی فوق حدود ۲۷ درصد محلات شهر شامل کشوری، سه یک آب، ارگ، سازمان تبلیغات، شهرک آزادگان، آماده سازی ۴ و کارخانه الیاف به عنوان محلات برخوردار به شمار رفته و از فضای سبز بیشتری برخوردار بوده و از این نظر کمتر احساس کمبود می کرده اند. علت این مسئله نیز نزدیکی محلات فوق به فضاهای سبز و پارکهای داخل شهر و نیز باغات و مزارع کشاورزی می باشد. حدود ۲۷ درصد محلات شهر شامل شهرک طالقانی، چنگل آباد، زیباشهر، ژاندارمری، جوادالائمه، حصار و سجاد در حد متوسط بوده و ۴۶ درصد محلات دیگر شهر نیز از این نظر محروم بوده و نسبت بالاتری از ساکنین معتقد به کمبود فضای سبز در سطح محله خود بوده اند.

۴- امکانات بهداشتی

براساس مطالعات میدانی حدود ۶۷ درصد خانوارهای کل شهر از امکانات بهداشتی در سطح محله خود ناراضی بوده و معتقد به کمبود امکانات بهداشتی بوده اند. بررسی این موضوع به تفکیک محلات نشان می دهد که در محله حصار حدود ۹۴ درصد خانوارها و در محلات ارگ و سازمان تبلیغات ۴۰ درصد خانوارها معتقد به کمبود امکانات بهداشتی در سطح محله خود بوده اند. با توجه به داده های فوق وضعیت محلات را

از نظر امکانات بهداشتی به شرح ذیل به سه طبقه تقسیم کرده و مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار می دهیم

محللات برخوردار	۴۰ - ۵۸ درصد
محللات متوسط	= ۵۹ - ۷۶
محللات محروم	= ۷۷ - ۹۴

با توجه به طبقه بندی فوق حدود ۳۴/۵ درصد محللات شهر شامل محللات ارگ ، سازمان تبلیغات ، جاده خانلق ، آماده سازی ۴، شفا ، حسینییه ، ژاندارمری ، سجاد و گلستان به عنوان محللات برخوردار بوده و نسبت پائین تری از خانوارها معتقد به کمبود امکانات بهداشتی بوده اند. همچنین حدود ۳۴/۵ درصد محللات شهر شامل محللات ورزش ، شهرک آزادگان ، کارخانه الیاف ، خانلق ، هاشمی ، دانش ، آماده سازی ۱، آماده سازی ۳ و چنگل آباد از نظر برخورداری و رضایت از امکانات بهداشتی در حد متوسط بوده و ۳۱ درصد محللات شهر شامل محللات کشوری ، جوادالائمه ، شهرک طالقانی ، آماده سازی ۲، زیباشهر، جامی ، سه یک آب و حصار از این نظر محروم بوده و نسبت بالاتری از خانوارها معتقد به کمبود امکانات بهداشتی در سطح محله خود بوده اند.

۵- مغازه های تجاری

براساس مطالعات میدانی حدود ۳۰ درصد خانوارهای شهر شیروان معتقد به کمبود مغازه های تجاری در سطح محله خود بوده اند . بررسی این موضوع به تفکیک محللات نشان می دهد که محله حصار و سه یک آب به ترتیب با ۶۲ و ۶۰ درصد بیشترین نسبت کمبود مغازه های تجاری را به خود اختصاص داده است . با توجه به داده های فوق وضعیت محللات شهر شیروان را از نظر میزان کمبود مغازه های تجاری به شرح ذیل به سه طبقه تقسیم کرده و مورد بررسی قرار می دهیم:

محللات برخوردار	۱۰ - ۲۷ درصد
محللات متوسط	= ۲۸ - ۴۵
محللات محروم	= ۴۶ - ۶۲

با توجه به طبقه بندی فوق حدود ۴۲ درصد محللات شهر به عنوان محللات برخوردار ، حدود ۴۶ درصد محللات شهر به عنوان محللات متوسط و ۱۲ درصد محللات شهر نیز شامل شهرک آزادگان ، سه یک آب و حصار به عنوان محللات محروم به شمار می روند.

۶- خطوط مخابراتی

به طور کلی حدود ۱۳ درصد خانوارهای شهر شیروان از میزان خطوط مخابراتی محله خود ناراضی بوده و احساس کمبود می کرده اند . بررسی میزان احساس کمبود خطوط مخابراتی به تفکیک محللات نشان می دهد که محله دانش با ۲۸ درصد بیشترین نسبت احساس کمبود و محله جامی با ۴ درصد کمترین نسبت کمبود خطوط مخابراتی را به خود اختصاص داده اند. با توجه به داده های فوق وضعیت کمبود خطوط مخابراتی به تفکیک محللات شهر شیروان را براساس طبقه بندی ذیل مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار می دهیم.

۱۲ - ۴ درصد محلات برخوردار

۲۰ - ۱۳ = محلات متوسط

۲۸ - ۲۱ = محلات محروم

با توجه به طبقه بندی فوق حدود ۶۱/۵ درصد محلات شهر شیروان از نظر خطوط مخابراتی برخوردار بوده، ۱۹/۵ درصد محلات در حد متوسط بوده و ۱۹ درصد محلات نیز شامل محلات کارخانه الیاف، زیباشهر، آماده سازی ۳، حسینییه و دانش به عنوان محلات محروم به شمار می روند.

۷- تلفن عمومی

از نظر برخورداری محلات از تلفن عمومی حدود ۴۰ درصد خانوارهای شهر از نظر تلفن عمومی در محله خود احساس محرومیت کرده اند. بیشترین محرومیت مربوط به محله سه یک آب بوده که در آن ۸۰ درصد خانوارها کمبود تلفن عمومی را مطرح کرده اند و کمترین نسبت محرومیت مربوط به محلات سازمان تبلیغات و ارگ بوده که در آنها حدود ۲۰ درصد خانوارها کمبود تلفن عمومی را مطرح کرده اند. با توجه به داده های فوق وضعیت کمبود تلفن عمومی به تفکیک محلات را براساس طبقه بندی زیر مورد بررسی قرار می دهیم:

۴۰ - ۲۰ درصد محلات برخوردار

۶۰ - ۴۱ = محلات متوسط

۸۰ - ۶۱ = محلات محروم

با توجه به طبقه بندی فوق حدود ۶۵ درصد محلات از نظر تلفن عمومی برخوردار بوده، حدود ۲۷ درصد نیز در حد متوسط بوده و ۸ درصد محلات نیز شامل چنگل آباد و سه یک آب به عنوان محلات محروم به شمار می روند.

۸- پارک محله ای

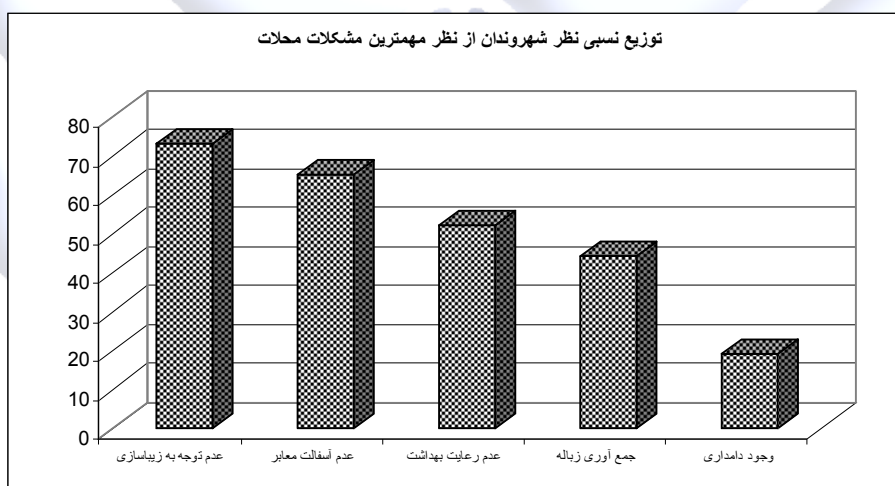
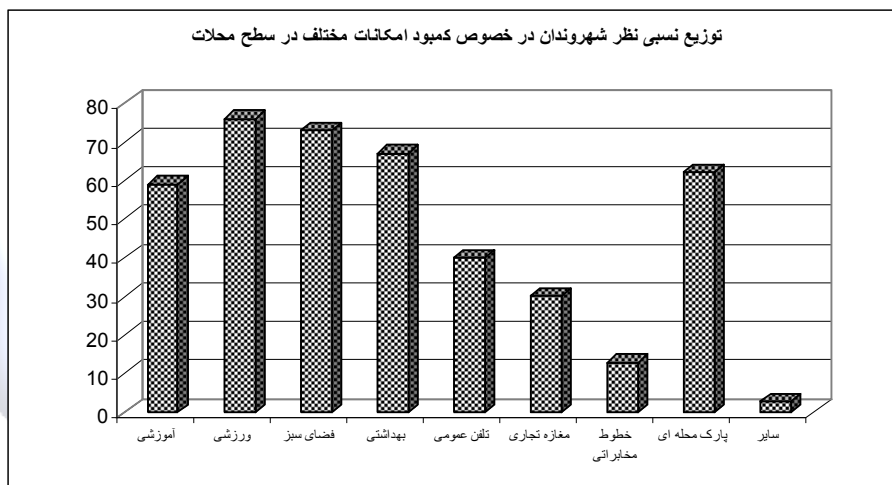
براساس نتایج مطالعات میدانی حدود ۶۲ درصد خانوارهای شهری یکی از کمبود های محله خود را پارک محله ای عنوان کرده اند. بررسی این مسئله به تفکیک محله ای نشان می دهد که محله جاده خانلق با ۸۵ درصد بیشترین نسبت و محله سازمان تبلیغات با ۲۰ درصد کمترین نسبت را از نظر کمبود پارک محله ای به خود اختصاص داده اند. با استفاده از دامنه تغییرات داده های فوق وضعیت کمبود پارک محله ای در محلات شهر شیروان را براساس طبقه بندی زیر مورد بررسی قرار می دهیم.

۴۱ - ۲۰ درصد محلات برخوردار

۶۳ - ۴۲ = محلات متوسط

۸۵ - ۶۴ = محلات محروم

با توجه به طبقه بندی فوق حدود ۱۵ درصد محلات شهر شیروان به عنوان محلات برخوردار، ۲۷ درصد به عنوان محلات متوسط و ۵۸ درصد محلات شهر نیز به عنوان محلات محروم به شمار می روند.

مهمترین مشکلات محلات شهر شیروان

براساس نظرسنجی‌های به عمل آمده از شهر شیروان مهمترین مشکلات محلات شهر شیروان به ترتیب اهمیت عبارتند از:

۱- عدم توجه به زیباسازی محله

به طور کلی حدود ۷۳ درصد خانوارهای شهری مهمترین مشکلات محله خود را عدم توجه به زیباسازی محله عنوان کرده اند. از این نظربیشترین نسبت مربوط به محله حصار بوده که در آن حدود ۸۴ درصد خانوارها مسئله زیباسازی را مهمترین مشکل محله عنوان کرده اند و کمترین نسبت مربوط به محله جامی بوده که حدود ۴۰ درصد خانوارها به این مسئله پرداخته اند. با توجه به دامنه تغییرات داده های فوق وضعیت محلات شهر شیروان را از نظر عدم توجه به زیباسازی محله به شرح ذیل به سه طبقه تقسیم می کنیم.

- ۵۸ - ۴۰ درصد محلاتی که کمترین مشکلات زیباسازی محله را دارند
- ۷۷ - ۵۹ = محلاتی که از نظر زیباسازی محله در حد متوسط هستند
- ۹۴ - ۷۸ = محلاتی که بیشترین مشکلات زیباسازی محله را دارند

با توجه به طبقه بندی فوق، ۲۳ درصد محلات شهر شیروان شامل محلات جامی، آماده سازی ۴، سازمان تبلیغات، سه یک آب، ارگ و سجاد کمترین مشکلات از نظر زیباسازی محله را داشته، حدود ۳۸/۵ درصد محلات شهر شامل محلات کشوری، حسینیه، شهرک آزادگان، ژاندارمری، هاشمی، شفا، ورزش، جوادالائمه، زیباشهر و خانلق از نظر مشکل زیبا سازی محله در حد متوسط بوده و ۳۸/۵ درصد محلات شامل محلات دانش، گلستان، آماده سازی ۳، آماده سازی ۲، کارخانه الیاف، شهرک طالقانی، چنگل آباد، آماده سازی ۱، جاده خانلق و حصار بیشترین مشکلات را از نظر زیبا سازی محله داشته اند. بررسی های فوق نشان می دهد محلاتی که از نظر وضعیت اقتصادی و اجتماعی بطور نسبی در سطح بالایی بوده اند، عدم توجه به زیباسازی محله را با اولویت بالایی به عنوان یکی از مشکلات محله خود ذکر کرده اند.

۲- عدم آسفالت خیابانهای معابر

به طور کلی حدود ۶۵ درصد ساکنین محلات مختلف شهر شیروان عدم آسفالت خیابانهای معابر را به عنوان یکی از مهمترین مشکلات محله خود عنوان کرده اند. بررسی این مسئله به تفکیک محلات شهر نشان می دهد محله حصار بیشترین نسبت را به خود اختصاص داده است و در آن ۱۰۰ درصد خانوارهای محله عدم آسفالت خیابانها و معابر را به عنوان یکی از مهمترین مشکلات محله خود عنوان کردند. کمترین نسبت این شاخص مربوط به محله ژاندارمری بوده که در آن ۳۰ درصد ساکنان محله مهمترین مشکل محله خود را عدم آسفالت معابر ذکر کرده اند. با توجه به دامنه تغییرات داده های فوق وضعیت محلات شهر شیروان را از نظر مشکل عدم آسفالت خیابانها و معابر شرح زیر به سه طبقه تقسیم و مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهیم.

۵۳ - ۳۰ درصد محلاتی که از نظر عدم آسفالت معبر کمترین مشکل را داشته اند

۷۷ - ۵۴ درصد محلاتی که از نظر عدم آسفالت معابر در حد متوسط بوده اند

۱۰۰ - ۷۸ درصد محلاتی که از نظر عدم آسفالت معابر بیشترین مشکل را داشته اند

با توجه به طبقه بندی فوق حدود ۲۷ درصد محلات شهر شیروان شامل محلات ژاندارمری، جاده خانلق، آماده سازی ۲، شهرک آزادگان، ارگ، زیبا شهر و سازمان تبلیغات از نظر عدم آسفالت معابر و خیابانها کمترین مشکل را داشته اند و یا به بیانی نسبت کمتری از خانوارها عدم آسفالت معابر را به عنوان مشکل محله ذکر کرده اند. حدود ۴۲ درصد محلات شهر شامل محلات آماده سازی ۴، شفا، سجاد، آماده سازی ۱، حسینیه، کشوری، گلستان، دانش، هاشمی، خانلق و کارخانه الیاف از نظر مشکل عدم آسفالت معابر در حد متوسط بوده و ۳۱ درصد محلات شهر شامل محلات شهرک طالقانی، چنگل آباد، ورزش، جامی، جوادالائمه، آماده سازی ۳، سه یک آب و حصار از نظر عدم آسفالت معابر بیشترین مشکلات را داشته اند.

۳- عدم رعایت بهداشت

عدم رعایت بهداشت محیط در سطح محلات مختلف شهر شیروان یکی از مشکلاتی است که حدود ۵۲ درصد ساکنین محلات مختلف شهر آنرا به عنوان یکی از مشکلات محله خود عنوان کرده اند بررسی این موضوع به تفکیک محلات مختلف نشان می دهد که محله سه یک آب بیشترین نسبت را به خود اختصاص داده و در آن ۸۰ درصد خانوارها عدم رعایت بهداشت را به عنوان یکی از معضلات محله خود ذکر کرده اند و

کمترین نسبت را محله شهرک آزادگان داشته که در آن حدود ۲۰ درصد خانوارها عدم بهداشت را به عنوان یکی از مشکلات محله خود ذکر کرده اند. با توجه به دامنه تغییرات داده های فوق وضعیت محلات شهر شیروان را از نظر رعایت بهداشت در سطح محله به شرح زیر به ۳ طبقه تقسیم کرده و مورد بررسی قرار داده ایم.

۴۰ - ۲۰ درصد محلاتی که از نظر عدم بهداشت کمترین مشکل را داشته اند

۶۰ - ۴۱ = محلاتی که از نظر عدم رعایت بهداشت در حد متوسط بوده اند

۸۰ - ۶۱ = محلاتی که از نظر عدم رعایت بهداشت بیشترین مشکل را داشته اند

با توجه به طبقه بندی فوق حدود ۲۷ درصد محلات شهر شیروان شامل محلات شهرک آزادگان، سازمان تبلیغات، گلستان، آماده سازی ۳، ارگ، ژاندارمری و زیبا شهر از نظر عدم رعایت بهداشت محله ای کمترین مشکلات را داشته و یا به بیانی نسبت کمتری از خانوارها عدم رعایت بهداشت را به عنوان مشکل محله خود عنوان کرده اند. حدود ۴۲ درصد محلات شهر شامل محلات دانش، آماده سازی ۱، ورزش، چنگل آباد، خانلق، سجاد، آماده سازی ۴، شفا، جاده خانلق، هاشمی و حسینییه از نظر عدم رعایت بهداشت در حد متوسط بوده و ۳۱ درصد محلات شهر نیز شامل محلات آماده سازی ۲، جواد الائمه، حصار، کشوری، شهرک طالقانی، کارخانه الیاف، جامی و سه یک آب از نظر عدم رعایت بهداشت بیشترین مشکلات را داشته اند.

۴- جمع آوری زباله

یکی از معضلات شهرهای امروزی موضوع زباله و شیوه جمع آوری و دفع آن می باشد. به طور کلی حدود ۴۴ درصد خانوارهای شهر شیروان یکی از مشکلات محله خود را جمع آوری زباله بیان کرده اند و بدین ترتیب از جمع آوری زباله در محله خود ناراضی اند. بررسی مسئله به تفکیک محلات شهر نشان می دهد که محله جامی بیشترین نسبت را به خود اختصاص داد و در آن حدود ۸۰ درصد خانوارهای محله جمع آوری زباله را به عنوان یکی از مشکلات خود عنوان کرده اند و محله سه یک آب کمترین نسبت را داشته و ۱۵ درصد خانوارهای آن به این مسئله توجه کرده اند. با توجه به داده های فوق وضعیت محلات شهر شیروان را از نظر وضعیت جمع آوری زباله به شرح ذیل در سه طبقه مورد بررسی قرار داده ایم.

۳۶ - ۱۵ درصد محلاتی که از نظر جمع آوری زباله کمترین مشکلات را داشته اند

۵۸ - ۷۳ = محلاتی که از نظر مشکل جمع آوری زباله در حد متوسط بوده اند

۸۰ - ۹۵ = محلاتی که از نظر مشکل جمع آوری زباله بیشترین مشکل را داشته

با توجه به طبقه بندی فوق حدود ۲۷ درصد محلات شهر شیروان شامل محلات سه یک آب ژاندارمری، سجاد، شهرک طالقانی، چنگل آباد، شهرک آزادگان و ارگ از نظر جمع آوری زباله کمترین مشکل را داشته اند. حدود ۵۴ درصد محلات شهر شامل محلات جوادالائمه، زیبا شهر، آماده سازی ۱، دانش، ورزش، کارخانه الیاف، آماده سازی ۲، آماده سازی ۴، حصار، هاشمی، کشوری، گلستان، خانلق، و شفا از نظر وضعیت جمع آوری زباله در حد متوسط بوده اند و حدود ۱۹ درصد محلات شهر شامل محلات سازمان تبلیغات، آماده سازی ۳، حسینییه، جاده خانلق و جامی از نظر وضعیت جمع آوری زباله بیشترین مشکل را داشته اند.

جدول شماره ۴- مهمترین مشکلات محلات از نظر شهروندان به ترتیب اولویت

ردیف	نام محله	جمع آوری زباله	عدم توجه به زیباسازی	عدم رعایت بهداشت	وجود دامداری	عدم آسفالت معابر
1	آماده سازی ۱	40	93	43	7	60
2	آماده سازی ۲	50	81	61	3	36
3	آماده سازی ۳	65	80	35	55	90
4	آماده سازی ۴	50	50	56	13	56
5	زیباشهر	37	77	40	20	43
6	جاده خائلق	71	93	57	7	32
7	شهرک طالقانی	30	87	67	22	79
8	چنگل آباد	30	90	45	15	80
9	جواد الانمه	37	75	62	35	85
10	شهرکاز ادگان	30	70	20	5	40
11	سازمان تبلیغات	60	50	30	20	50
12	سه یک آب	15	50	80	60	95
13	حصار	50	94	63	50	100
14	خائلق	55	77	47	5	70
15	شفا	58	74	56	6	56
16	ورزش	40	74	44	18	80
17	کارخانه الیاف	43	85	78	0	71
18	حسینیه	66	66	60	13	60
19	کشوری	54	63	63	54	63
20	هاشمی	51	72	58	22	68
21	دانش	40	78	42	15	68
22	سجاد	27	58	48	22	56
23	جامی	80	40	80	0	84
24	گلستان	56	78	34	2	64
25	ژاندارمری	25	70	40	50	30
26	ارگ	35	55	32	15	40
	جمع	44	73	52	19	65

منبع: خاکپور، و دیگران، ۱۳۸۴، مطالعات میدانی

۵- وجود دامداری در سطح محلات

یکی از مسائلی که امروزه در برخی از شهرها دیده می شود مسئله دامداری در داخل برخی محلات شهر است که این امر باعث آلودگی محیط زیست شده است و مشکلاتی را از نظر بهداشتی برای ساکنین این قبیل محلات ایجاد می کند که بایستی آنها را به خارج از محدود شهرها منتقل کرد. به طور کلی حدود ۱۹ درصد خانوارهای شهر شیروان وجود دامداری در سطح محلات خود را به عنوان یکی از مشکلات محله ذکر کرده اند. بررسی این مسئله به تفکیک محلات شهر نشان می دهد که بیشترین نارضایتی در محلات سه یک آب، آماده سازی ۳ و کشوری وجود دارد. به طوری که به ترتیب ۵۵، ۶۰، ۵۴ درصد ساکنین محلات وجود دامداری در محل سکونت خود را به عنوان یکی از مشکلات محله خود ذکر کرده اند، و در محلات کارخانه الیاف و جامی هیچ خانواری این مسئله را به عنوان مشکل محله خود بیان نکرده اند. به منظور بررسی وضعیت محلات شهر شیروان از نظر میزان نارضایتی از وجود دامداری در محله خود محلات شهر شیروان را بر اساس طبقه بندی ذیل به سه طبقه تقسیم کرده و وضعیت آنها را مورد بررسی قرار داده ایم.

۲۰ - ۰ درصد محلاتی که از وجود دامداری کمترین مشکل را داشته‌اند

۴۰ - ۲۱ = محلاتی که از وجود دامداری در حد متوسط بوده‌اند

۶۰ - ۴۱ = محلاتی که از نظر وجود دامداری بیشترین مشکل را داشته‌اند.

با توجه به طبقه‌بندی فوق حدود ۴۶ درصد محلات شهر شیروان شامل محلات کارخانه‌الیاف، جامی، گلستان، آماده‌سازی ۲، شهرک آزادگان، خانلق، شفا، آماده‌سازی ۱، آماده‌سازی ۲، حسینیه، چنگل آباد، دانش، ارگ، دانش، ورزش، زیبا شهر و سازمان تبلیغات کمترین مشکل را از نظر وجود دامداری در داخل محله داشته‌اند. حدود ۱۵ درصد محلات شهر شامل شهرک طالقانی، هاشمی، سجاد و جوادالائمه از این نظر در حد متوسط بوده و حدود ۱۹ درصد محلات شهر نیز شامل محلات حصار، ژاندارمری، کشوری، آماده‌سازی ۳، و سه یک آب از نظر وجود دامداری در داخل محله بیشترین مشکل را داشته‌اند.

میزان رضایت شهروندان از محل سکونت

براساس مطالعات میدانی حدود ۲۸ درصد خانوارهای شهری از محل سکونت خود ناراضی بوده و ۶۹ درصد نیز از محل سکونت خود رضایت داشته‌اند. در ۱۹ درصد محلات شهر شامل محلات کشوری، سازمان تبلیغات، ارگ، آماده‌سازی ۳ و هاشمی از ۵۰ تا ۷۴ درصد خانوارها از سکونت در محله خود ناراضی بوده‌اند و در حدود ۸۱ درصد محلات شهر از ۵۰ تا ۱۰۰ درصد خانوارها از سکونت در محله خود ناراضی بوده‌اند. از نظر تمایل به ادامه سکونت در محله فعلی، حدود ۶۴ درصد تمایل به ادامه سکونت در محله خود داشته و ۳۳ درصد نیز مخالف ادامه سکونت در محله فعلی خود بوده‌اند. بررسی میزان تمایل به ادامه سکونت در محل به تفکیک محلات مختلف شهر شیروان نشان می‌دهد که محله جامی با ۹۶ درصد رضایت ساکنین بیشترین نسبت و محله سازمان تبلیغات با ۲۰ درصد کمترین نسبت را از این نظر به خود اختصاص داده‌اند. با در نظر گرفتن دامنه تغییرات داده‌های فوق وضعیت محلات شهر را به شرح ذیل به سه طبقه تقسیم می‌کنیم:

۴۵-۲۰ درصد، محلاتی که ساکنین کمتری تمایل به ادامه سکونت دارند

۷۰-۴۶ = ، محلاتی که از نظر تمایل ساکنین به ادامه سکونت در حد متوسط هستند

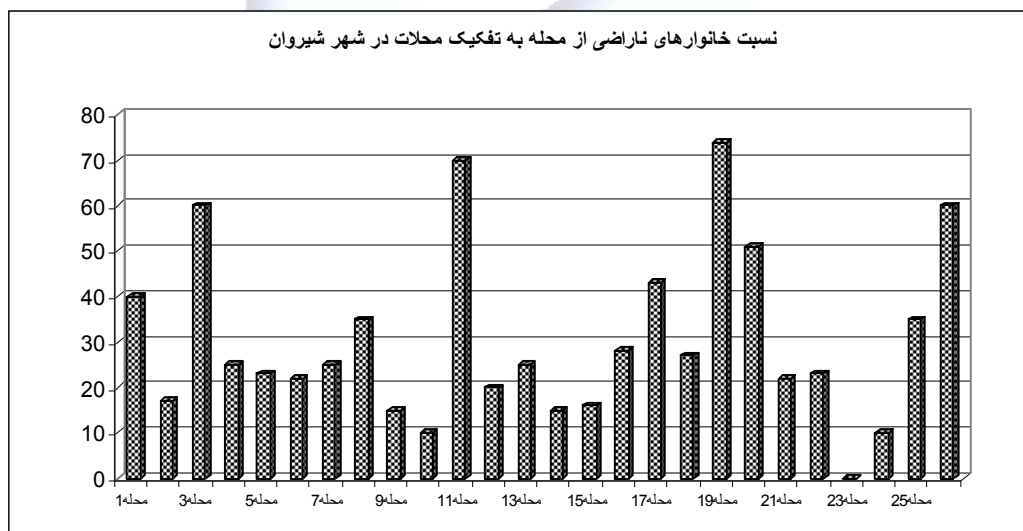
۹۶-۷۱ = ، محلاتی که ساکنین بیشتری تمایل به ادامه سکونت دارند

با توجه به طبقه‌بندی فوق در ۲۳ درصد محلات شهر شامل محلات سازمان تبلیغات، کشوری، حصار، ارگ، آماده‌سازی ۴ و هاشمی ساکنین کمتری تمایل به ادامه سکونت در آنها داشته و نسبت بالاتری از خانوارها تمایل به سکونت در سایر محلات دارند. همچنانکه ملاحظه می‌شود محلات فوق از جمله محلات فقیر با سطح پائین طبقات اجتماعی جمعیت به شمار می‌روند. همچنین در ۳۴/۵ درصد محلات شامل محلات آماده‌سازی ۱، چنگل آباد، کارخانه‌الیاف، آماده‌سازی ۳، ژاندارمری، حسینیه، دانش، شهرک طالقانی و سجاد میزان تمایل به ادامه سکونت در محله در حد متوسط بوده و در ۳۸/۵ درصد محلات شامل زیباشهر، ورزش، گلستان، خانلق، آماده‌سازی ۲، شفا، جاده خانلق، جوادالائمه، شهرک آزادگان و جامی نسبت بالاتری از خانوارها تمایل به ادامه سکونت در محله خود داشته و در واقع از محله مسکونی خود رضایت دارند.

جدول شماره ۵- وضعیت رضایت و تمایل به سکونت در محله

ردیف	نام محله	وضعیت رضایت از محله			میزان تمایل به ادامه سکونت در محله		
		ناراضی	راضی	بی جواب	مخالف	موافق	بی جواب
1	آماده سازی ۱	40	60	0	50	47	3
2	آماده سازی ۲	17	80	3	22	75	3
3	آماده سازی ۳	60	40	0	45	55	0
4	آماده سازی ۴	25	69	6	50	44	6
5	زیباشهر	23	71	6	23	72	5
6	جاده خانلق	22	78	0	22	78	0
7	شهرک طالقانی	25	73	2	30	67	3
8	چنگل آباد	35	65	0	50	50	0
9	جواد الائمه	15	85	0	20	80	0
10	شهرکاز ادگان	10	90	0	15	85	0
11	سازمان تبلیغات	70	20	10	80	20	0
12	سه یک آب	20	80	0	40	60	0
13	حصار	25	69	6	69	31	0
14	خانلق	15	75	10	20	75	5
15	شفا	16	78	6	18	76	6
16	ورزش	28	72	0	28	72	0
17	کارخانه الیاف	43	57	0	50	50	0
18	حسینیه	27	66	7	33	60	7
19	کشوری	74	20	6	63	27	10
20	هاشمی	51	46	3	52	45	3
21	دانش	22	76	2	31	67	2
22	سجاد	23	76	1	29	70	1
23	جامی	0	100	0	4	96	0
24	گلستان	10	88	2	20	74	6
25	ژاندارمری	35	60	5	40	55	5
26	ارگ	60	30	10	55	35	10
	جمع	28	69	1	33	64	3

منبع: خاکپور، و دیگران، ۱۳۸۴، مطالعات میدانی

نتیجه گیری:

مطالعات انجام گرفته نشان می دهد که امکانات و خدمات شهری بطور مناسب در سطح محلات شهر شیروان توزیع نشده و بر این اساس نابرابریهای توزیع امکانات از نظر خانوارهای ساکن در سطح محلات شهر شیروان کاملاً محسوس بوده است. از طرف دیگر مسائل و مشکلاتی در سطح محلات شهر شیروان وجود داشته که مهمترین آنها جمع آوری نامناسب زباله های شهری، عدم توجه به زیباسازی محله، عدم رعایت بهداشت، عدم آسفالت معابر و وجود دامداری در سطح محلات شهر شیروان بوده است. این عوامل باعث شده است حدود ۲۸ درصد خانوارهای شهر شیروان از محل سکونت خود ناراضی باشند، که بیشترین نارضایتی در محلات کشوری، سازمان تبلیغات و آماده سازی ۳ دیده می شود. به همین دلیل حدود ۳۳ درصد خانوارهای شهر شیروان تمایل به ادامه سکونت در محله خود ندارند، و بیشترین عدم تمایل در محله سازمان تبلیغات دیده می شود. در نتیجه مجموعه عوامل فوق موضوع توسعه پایدار را در شهر شیروان زیر سوال می برد.

منابع:

- الیزابت بارتون، کیتی ویلیامز و مایک، جنز، شهر متراکم و پایداری شهری
- = = ۱۳۸۱، توسعه پایدار شهری و ناحیه ای با تاکید بر پایداری شهر ایلام، فصلنامه فرهنگ ایلام، شماره ۱۱-۱۲
- بهروان، حسین، ۱۳۸۵، آمایش فرهنگی و عدالت شهری در مناطق ۱۲ گانه شهر مشهد، همایش مدیریت و برنامه ریزی شهری
- بیگدلی، الهه (۱۳۸۵)، توسعه پایدار در شهرهای جدید، مجموعه مقالات طرحهای توسعه شهری، اقتصاد، مدیریت، حمل و نقل و ترافیک در شهرهای جدید، وزارت مسکن و شهرسازی و شرکت عمران شهرهای جدید.
- حسین زاده دلیر، کریم، ۱۳۸۰، برنامه ریزی ناحیه ای، انتشارات سمت
- ربانی، رسول، ۱۳۸۱، جامعه شناسی شهری، انتشارات سمت
- رضویان، محمد تقی، ۱۳۸۱، مدیریت عمران شهری، تهران، انتشارات پیوند نو
- صبری، سهیل و مشارزاده مهربابی، زهرا (۱۳۸۵)، جایگاه هویت در شهرهای جدید، مجموعه مقالات هویت شهرهای جدید، وزارت مسکن و شهرسازی و شرکت عمران شهرهای جدید.
- صرافی، مظفر، ۱۳۷۹، فصلنامه مدیریت شهری شماره ۴ و ۲، تهران، سازمان شهرداری ها

- لینچ ، کوئین ، ۱۳۸۱ ، تئوری شکل خوب شهر، ترجمه سید حسین بحرینی ، دانشگاه تهران
- مرادی مسیحی ، وراز ، ۱۳۸۴ ، برنامه ریزی استراتژیک و کاربرد آن در شهر سازی ایران (نمونه موردی کلان شهر تهران) ، انتشارات پردازش و برنامه ریزی شهری
- وارثی ، محمد رضا و سروری ، زهتاب ۱۳۸۵ ، تحلیلی بر ارتباط متقابل توسعه ، مهاجرت و شهرنشینی در ایران ، فصلنامه جغرافیا و توسعه ناحیه ای ، شماره ۶ ، دانشگاه فردوسی مشهد.
- هاروی ، دیوید ، ۱۳۷۶ ، عدالت اجتماعی و شهر ، ترجمه فرخ حسامیان و دیگران ، تهران ، شرکت پردازش و برنامه ریزی شهری .
- هاگت ، پیتر ، ۱۳۷۵ ، جغرافیا ترکیبی نو (جلد دوم) ، ترجمه شاپور گودرزی نژاد ، انتشارات سمت .
- Linch , k . (۲۰۰۱) : the city sense and envty Design .
- United Nations , (۲۰۰۶) : social justice in an open world The Role of the united nations .
- [www . aftab.ir/articles/economy_marking_business/economic_development](http://www.aftab.ir/articles/economy_marking_business/economic_development).